

Nettopensioen: de nieuwe standaard

Wordt het nettopensioen een levensvatbaar instrument, een onderdeel van de reguliere arbeidsvoorwaarden? De huidige ontwikkelingen laten nog geen eenduidig antwoord zien, maar er dient rekening mee te worden gehouden dat de nettopensioenregeling in de toekomst net zo ingeburgerd zal raken als een gewone pensioenregeling, betoogt Paulus van den Bos.

Per 1 januari 2015 zijn ingrijpende beperkingen van het fiscale kader voor pensioenen van kracht. Deze raken met name de hogere inkomens. Boven een salaris van 100.000 euro is traditionele pensioenopbouw niet langer mogelijk. Geheel in stijl met de Nederlandse polderaanpak is er wel een alternatief in het leven geroepen. Dat is het *nettopensioen*. In eerste instantie werd aan de levensvatbaarheid van dit nieuwe fenomeen getwijfeld. Inmiddels lijkt dat wat voorbarig. Nettopensioen zou toch wel eens een vast onderdeel van het 'arbeidsvoorwaardelijk meubilair' kunnen gaan worden. Daarmee dienen ook toezichthouders zich te beraden over de voor- en nadelen ervan.

Wat vooraf ging

Het fiscale kader is van overwegende invloed op de structuur van het Nederlandse pensioenstelsel. Het draait daarbij om de vraag in hoeverre de *omkeerregel* kan worden toegepast. Bij toepassing daarvan blijven de tijdens het werkende leven ingeleegde pensioenpremies onbelast. De resulterende pensioenuitkeringen worden vervolgens wel belast. Daarmee worden belastingafrachten in relatie tot lonen naar de toekomst doorgeschoven. Als gevolg van deze faciliteit spaart de Nederlandse werknemer niet alleen voor zijn eigen pensioen, maar ook voor de fiscus. Die weet zich verzekerd van dergelijke toekomstige belastingafrachten door gepensioneerd te worden. Het huidige kabinet zag die toekomstige inkomsten evenwel liever nu al in het eigen huishoudpotje binnenkomen. In plaats van de uitgaven te beperken, koos men ervoor toekomstige belastingafrachten naar voren te halen. In dat kader wordt wel gerept van 'fiscaal potverteren'. Dit resultaat wordt bereikt door de toepassing van de omkeerregel ingrijpend te beperken. Na een beperkte afname in 2014, is het fiscaal toegestane opbouwpercentage in 2015 verdergaand beperkt. Voor middelloonpensioenen bedraagt het maximale opbouwpercentage nu nog maar 1,875%. Overeenkomstige beperkingen gelden voor eindloon- en beschikbare premieregelingen. Verder was per 1 januari 2014 ook al de pensioengerechtigde leeftijd verhoogd naar 67. Ten slotte is het pensioengevend salaris voor de hogere inkomens beperkt tot een bedrag van 100.000 euro (het concrete bedrag wordt vanaf 2016 jaarlijks aangepast). Dit maximumbedrag geldt ook voor het nabestaandenpensioen en voor het voortzetten van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid. Bij een parttime dienstverband, dient dit grensbedrag ook pro rata te worden berekend. De grens geldt alleen niet voor het arbeidsongeschiktheidspensioen.

Probleem

Met name laatstgenoemde nieuwe beperkingen voor de hogere inkomens werden als een probleem aangemerkt. Al vrij snel werd dan ook druk gepolderd om daarvoor een oplossing te vinden. Dan is vanzelfsprekend de eerste vraag of er eigenlijk wel een probleem is. Formeel stond en staat er namelijk niets in de weg om meer pensioen op te bouwen dan fiscaal is toegestaan. Die extra opbouw is alleen 'fiscaal onzuiver' en derhalve kan de omkeerregel daarop niet meer worden toegepast. Maar in beginsel behoeft het feit dat al eerder belasting dient te worden betaald, niet nadelig te zijn. Voor pensioenuitvoerders is dat overigens wel een complicerende factor: een regeling met deels onbelaste, deels belaste premie-inleg laat zich lastig administreren. Maar dat laat zich oplossen met een splitsing van de regeling. De vermogensrendementsheffing is voor de deelnemer zelf wel een concreet economisch nadeel. Die heffing is meteen van toepassing op de opgebouwde (netto-)aanspraken. Om dat laatste op te lossen hebben de sociale partners de *nettolijfrente* in het leven geroepen. Dat is een

individueel spaarproduct dat is vrijgesteld van de vermogensrendementsheffing. Daarmee kunnen grootverdieners ook in de toekomst pensioen sparen boven 100.000 euro. Omdat de omkeerregel niet geldt, moet de inleg wel betaald worden uit het netto-inkomen. De uitkering is vervolgens onbelast. Omdat het een zogeheten derde pijlerproduct is, kan het alleen door verzekeraars en banken worden aangeboden.

Nettopensioen

Al redelijk snel kwam in 2014 de vervolgvraag op, of er niet ook een alternatief moest komen voor de collectieve pensioensfeer. Dat leidde tot de introductie van het nettopensioen: een tweede pijlerproduct voor de arbeidsvoorwaarde pensioen. De fiscale behandeling komt voor wat betreft de vermogensrendementsheffing overeen met die van de nettolijfrente. Verder gelden enige aanvullende regels. Het nettopensioen kan ook door pensioenfondsen worden aangeboden. Voor zover het door verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen wordt aangeboden, dient de werkgever het ook altijd aan te bieden. Deelname is voor de werknemer anderzijds altijd op basis van vrijwilligheid. De werkgever kan desgewenst een (belaste) werkgeversbijdrage voldoen. Aan andere werknemers in dezelfde situatie dient dan wel een overeenkomstige vergoeding te worden betaald. Voor zover de regeling via een pensioenfonds loopt, dient de werkgeversbijdrage bovendien altijd minimaal 10% te zijn. Verder moet er sprake zijn van een zuivere beschikbare premieregeling. De pensioenpremie daarvoor wordt berekend op basis van een leeftijdsafhankelijke staffel, met een premie die stijgt met de leeftijd. Bij de vaststelling van de maximale staffel is men uitgegaan van een percentage van 3% voor zowel het rendement als voor de rekenrente (bij aankoop pensioenuitkering). Als beide aannames worden waargemaakt, zal de regeling in beginsel hetzelfde pensioenresultaat op kunnen leveren als een traditionele bruto-pensioenregeling. Wel is in een dergelijke regeling een aantal risico's verschoven van werkgever naar werknemer. Dat leidt tot meer onzekerheden omtrent de hoogte van de uiteindelijke uitkering. Anderzijds zorgen die leeftijdsafhankelijke premies ervoor, dat de kostenstijgingen in eerste instantie beperkt blijven. Mits het althans niet al te oude werknemers betreft.

Levensvatbaar?

Wordt het nettopensioen nu een levensvatbaar instrument, dat een onderdeel gaan vormen van de reguliere arbeidsvoorwaarden? De huidige ontwikkelingen laten nog geen eenduidig antwoord zien. In de verplichte regelingen voor bedrijfstakken is de regeling nog niet breed ingevoerd. De metaalfondsen hebben er bijvoorbeeld niet voor gekozen. De Bouw anderzijds wel, PFZW alleen voor het nabestaandenpensioen, terwijl over de ABP-regeling nog onderhandeld wordt. In de niet-verplichte regelingen zitten de werkgevers in beginsel zelf aan het roer. Vooralsnog hebben die veelal ook nog niet gekozen voor een volwaardige nettopensioenregeling. In een aantal gevallen eenvoudigweg niet, omdat de werkgever geen compensatiemaatregelen wenste te nemen. Die hield de besparing op de pensioenpremies boven 100.000 euro liever in kas. In andere gevallen ging de voorkeur uit naar salarisverhoging. Een meer eenvoudige wijze van compensatie, waarmee de bespaarde werkgeverspremie gewoon werd teruggegeven. Beide methoden zijn overigens niet altijd zonder juridische risico's. Een vervangende regeling voor het nabestaandenpensioen is daarbij in elk geval wel vereist. Verder is in een aantal gevallen wel meteen gekozen voor een volwaardige nettopensioenregeling. Vooralsnog betreft het grotere, trendsettende werkgevers zoals Shell en Philips. Maar het Hoogovens Pensioenfonds heeft het bijvoorbeeld ook al ingevoerd. De strijd om spaarzaam talent zal daarbij ongetwijfeld een rol hebben gespeeld. Niettemin leert de ervaring dat dergelijk beleid uiteindelijk ook zijn weerslag heeft op wat als marktconform wordt aangemerkt. Bovendien moeten de beslissingen veelal genomen worden door leden van de doelgroep. Al met al dient er wellicht toch rekening mee te worden gehouden dat de nettopensioenregeling in de wat verdere toekomst net zo ingeburgerd zal raken als een gewone pensioenregeling. Ondanks het aanvankelijke gemopper en de niet altijd praktische voorwaarden.